

Rapportage inventarisatie verzekeraarheid medegebruik van windparken op de Noordzee

in opdracht van

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

INHOUDSOPGAVE

1	INTRODUCTIE.....	3
1.1	Onderzoeksvraag en doel.....	3
1.1.1	Onderzoeksvragen.....	3
1.1.2	Aanpak.....	3
1.2	Afkortingen en definities.....	4
2	BEGRIPSVORMING ROND VERZEKERINGEN	5
2.1	Het (zee)schip en verzekeringen	5
2.2	CAR en OAR verzekeringen.....	6
2.2.1	Meeverzekeren op een CAR of OAR.....	6
2.2.2	Eigen risico.....	6
2.2.3	Verlagen van het eigen risico	6
2.3	Wederzijdse vrijwaringsovereenkomst	7
3	RELATIE MEDEGEBRUIKER – WINDPARK EXPLOITANT.....	8
3.1	Medegebruik als onderdeel van een windpark project	8
3.1.1	Contractuele relatie.....	8
3.1.2	Verzekeringen.....	8
3.2	Medegebruik als los initiatief	9
3.2.1	Contractuele relatie.....	9
3.2.2	Verzekeringen.....	9
4	RESULTATEN INTERVIEWS.....	10
4.1	Medegebruikers	10
4.2	Windparkexploitanten.....	10
4.3	Verzekeringsmakelaars.....	10
4.4	Overige waarnemingen	11
5	SUGGESTIES VOOR VERBETERING VERZEKERBAARHEID.....	12
5.1	Overeenkomst voor medegebruik	12
5.2	Dekking van rest risico's	12
5.3	Wederzijdse vrijwaringsovereenkomst	13
5.4	Advies oplossingsrichting	13
	BIJLAGE A – Referenties en gebruikte bronnen	14
	BIJLAGE B – Onderwerpen interviews belanghebbende partijen	15

Disclaimer: Dit rapport is door Marstrat BV samengesteld op verzoek van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) conform het bestek. Dit rapport is uitsluitend bedoeld voor het doel dat is uiteengezet in de inleiding van dit rapport en mag niet voor enig ander doel worden gebruikt. De verantwoordelijkheid voor de inhoud ligt bij de auteurs en alleen bij de auteurs.

© 2023 Marstrat BV behoudt zich alle rechten voor. Geen enkel onderdeel van dit rapport mag gereproduceerd of gepubliceerd worden in welke vorm dan ook, in print, microfilm, fotografie, of op enig andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Marstrat.

1 INTRODUCTIE

Eén stuk zee kan op verschillende manieren gebruikt worden. Zelfs tegelijkertijd. Datzelfde geldt voor een windpark. ‘Medegebruik’ is een vorm van meervoudige gebruik dat door de overheid gestimuleerd wordt. Onder medegebruik in windenergiegebieden (windparken) op zee wordt verstaan activiteiten zoals natuurontwikkeling, passieve visserij, aqua- en maricultuur en andere vormen van duurzame energie zoals zonnepanelen en getijde-energie.

Medegebruik in windparken op zee komt wat moeizaam van de grond. Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) voert regelmatig gesprekken met belanghebbenden over medegebruik in windparken. In die gesprekken komt onder andere vaak naar voren dat het verkrijgen van een verzekering voor aansprakelijkheid dusdanig ingewikkeld dan wel duur is dat het een gezonde business case bemoeilijkt. Ondertussen zijn er wel al enkele medegebruikexperimenten gestart. De initiatiefnemers van deze experimenten is het gelukt een aansprakelijkheidsverzekering te krijgen.

Om de verzekeringssituatie naar de toekomst toe mogelijk te verbeteren heeft IenW behoefte aan een inventarisatie van (vermeende) problemen en mogelijke oplossingen rond de verzekerbaarheid wanneer het gaat om medegebruik in windparken op de Noordzee.

1.1 Onderzoeksvraag en doel

Deze inventarisatiestudie naar de verzekerbaarheid van medegebruik in windparken op de Noordzee is uitgevoerd op basis van het interviewen van de volgende categorieën van belanghebbenden:

- Bedrijven (medegebruikers) die activiteiten willen ontplooiën binnen de ruimte van een windpark op zee;
- De windparkeexploitanten die activiteiten binnen de ruimte van hun windpark op zee willen of moeten toestaan;
- Verzekeringsmakelaars die activiteiten binnen windparken (willen) (her-)verzekeren

Er is een beperkte aantal bedrijven per categorie geselecteerd voor het onderzoek. Enerzijds zijn er nog weinig partijen betrokken bij medegebruik initiatieven, anderzijds is de selectie van belanghebbenden zodanige dat er een voldoende breed inzicht verkregen kon worden in de problematiek.

1.1.1 Onderzoeksvragen

De interviews zijn gehouden aan de hand van een standaard vragenlijst waarbij ervoor gezorgd is dat alle relevante onderwerpen aan bod komen (zie bijlage B). Doel van de vragenlijst is om antwoorden te verkrijgen op de volgende onderzoeksvragen:

- 1) Welke drempels ervaren medegebruikers bij het verkrijgen van een verzekering voor medegebruik in een windpark? Hebben deze drempels betrekking op het aanbod van verzekeringsmaatschappijen, beeldvorming, beiden, anders?
- 2) Wat zijn hiervoor mogelijke oplossingen?

1.1.2 Aanpak

Het onderzoek is uitgevoerd in de volgende fases:

- 1) Inventarisatiestudie naar de verzekerbaarheid bij medegebruik door middel van een 8-tal interviews, verdeeld over de drie bovengenoemde categorieën van belanghebbenden.
- 2) Analyse resultaten interviews
- 3) Formuleren van mogelijke oplossingsrichtingen
- 4) Rapportage

1.2 Afkortingen en definities

Afkorting	Omschrijving / definitie
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CAR	Construction All-Risk (verzekeringsterminologie) – een verzekering die schades dekt die ontstaan tijdens de bouw van een object
GT	Gross Tonnage – een meeteenheid voor de scheepsgrootte
GVB	Europees Gemeenschappelijk Visserij Beleid
H&M	Hull & Machinery (verzekeringsterminologie) – een verzekering die de schade aan een voertuig of vaartuig dekt
IenW	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
IRO	Branchevereniging voor de Nederlandse Toeleveranciers in de Offshore Energie Industrie
K4K	Knock for Knock (verzekeringsprincipe) – principe waarbij schades die worden veroorzaakt door betrokkenen niet onderling worden verhaald
MIA	Mutual Indemnity Agreement – een wederzijdse vrijwaringsovereenkomst
NOGEPA	Nederlandse Olie- en Gasexploitanten en Producenten Associatie, tegenwoordig hernoemd tot “Element NL”
NWEA	Netherlands Wind Energy Association
OAR	Operational All-Risk (verzekeringsterminologie) – een verzekering die schades dekt tijdens het opereren van een object
P&I	Protection and Indemnity (verzekeringsterminologie) – een verzekering die schades aan derden dekt
RWS	Rijkswaterstaat
XDR	Special Drawing Rights, een monetaire rekeneenheid die gehanteerd wordt door het Internationale Monetaire Fonds

2 BEGRIPSVORMING ROND VERZEKERINGEN

Voordat we ons kunnen verdiepen in de problematiek rond de verzekerbaarheid van medegebruik initiatieven in windparken op zee is het begrip over aan aantal verzekeringsconcepten essentieel. Hiertoe behandelen we eerst verzekeringsconcepten voor schepen en het concept van all-risk verzekeringen. Als laatste wordt nog het begrip ‘wederzijdse vrijwaring’ toegelicht.

2.1 Het (zee)schip en verzekeringen

Wat een schip is staat in het Burgerlijk Wetboek beschreven, en deze definitie is vrij ruim. In dit wetboek worden onder schepen verstaan alle constructies die gebouwd zijn om te drijven¹. Deze definitie houdt ook in dat bijvoorbeeld drijvende zonnepaneelvelden een schip zijn.

Een schip een bijzonder positie binnen de Nederlandse wetgeving. Zo is het voor een reder van een (zee)schip mogelijk de aansprakelijkheid te beperken onder internationale verdragen. Hierbij wordt onder ‘reder’ ook verstaan de gebruiker van het schip².

Reders (en dus ook verzekeraars) van schepen kunnen zich beroepen op beperking van aansprakelijkheid voor maritieme vorderingen³. Deze beperking is gebaseerd op het verdrag van Londen⁴. Volgens dit verdrag is voor schepen met een GT tot en met 2.000 ton is de maximale aansprakelijkheid voor materiele schade aan derden beperkt tot 1,51 miljoen monetaire rekeneenheden welke hoeveelheid momenteel een waarde vertegenwoordigd van €1,84 miljoen. De meeste constructies die medegebruikers willen installeren in windparken op zee zitten ruim onder deze grootte van 2.000 GT.

Voor het verzekeren van een (zee)schip is het voldoende om een H&M en P&I verzekering af te sluiten. Waar de H&M verzekering de schade aan het eigen schip dekt, is de dekking van aansprakelijkheid voor schade aan derden onderdeel van de P&I verzekering. Voor de P&I is de aansprakelijkheid van een schip dus beperkt onder internationale verdragen, ook voor de schade die het veroorzaakt aan een windpark. Daarnaast dekt een P&I verzekering in beginsel alleen directe schade. Belangrijk hierbij is om te realiseren dat ondanks dat op de polis hogere verzekerde bedragen staan vermeld (vaak beginnend bij €20 miljoen) de verzekeraar zich toch kan (en zal) beroepen op de beperking van de aansprakelijkheid die de wet biedt.

Het is mogelijk voor een reder om onder de beperkingen op de aansprakelijkheid uit te komen indien er bijvoorbeeld een contractuele verplichting ligt, en deze is bijverzekerd door middel van een Contractual Liability extensie van de P&I dekking. Dit zal per geval aangevraagd moeten worden. Ook zal er een extra premie betaald moeten worden.

Voor schepen die betrokken zijn bij het installeren of weghalen van een constructie voor medegebruik zijn activiteiten die vanaf het schip overboord geschieden, bijvoorbeeld slepen van zaken en/of kraanactiviteiten, survey activiteiten, etc., over het algemeen uitgesloten van dekking door de P&I

---

¹ Volgens Art. 8:2 lid 2 BW (Ref. [9]) wordt onder is de definitie van zeeschepen verstaan schepen die als zeeschip te boek staan in de openbare registers, [...] en schepen die niet te boek staan in die registers en blijkens hun constructie uitsluitend of in hoofdzaak voor drijven in zee zijn bestemd.

² In Art. 8:750 lid 2 BW (Ref. [9]) wordt onder reder mede verstaan de bevrachter, de huurder of andere gebruiker van een schip met inbegrip van degene in wiens handen de exploitatie van een schip is gelegd.

³ In Art. 8:755 lid 1 BW (Ref. [9]) wordt de aansprakelijkheid voor schepen beperkt met verwijzing naar artikel 6 in het verdrag van Londen (Ref. [11]).

⁴ Volgens het verdrag van Londen (Ref. [11]) is voor schepen met een GT meting tot en met 2.000 ton de aansprakelijkheid voor schades aan derden beperkt tot 3.020.000 wanneer er sprake is van overleden personen en XDR 1.510.000 voor alle andere claims. XDR is een monetaire rekeneenheid gebruikt door het IMF waarvan de koers op 27-11-2023 €1,22 was. De maximale aansprakelijkheid bij schade is daarmee beperkt tot €1,84 miljoen voor deze schepen wanneer er geen sprake is van overledenen.

verzekering. Om deze uitsluiting uit de P&I te halen kan de reder hiervoor een extra dekking aanvragen, een zogenaamde Specialist Operations Cover. Dit is ook een aanvulling op de P&I verzekering van schepen waarvoor een extra premie betaald moeten worden. Let wel, voor installatie of opruimactiviteiten geldt dat de verzekering niet de schade aan het werk (de constructie die geïnstalleerd of weggehaald wordt) vergoed. Voor deze schades kan er een CAR verzekering uitgenomen worden.

Beide extra dekkingen zijn redelijk standaard producten voor de verzekeraars maar moeten wel altijd in het bijzonder besproken worden met de verzekeraars / P&I clubs. De extra premies zijn afhankelijk van het soort werk, ervaring met deze activiteiten, de aard van het contract, de verzekerde portefeuille van de klant en zijn reputatie.

2.2 CAR en OAR verzekeringen

De meeste windparkexploitanten hebben zogenaamde “All-risk” verzekeringen afgesloten. Hier zijn twee varianten: de Construction All-Risk (CAR) en de Operational All-Risk (OAR) verzekering.

Beiden hebben ze een all-risk karakter met een verschillende dekking:

- CAR-verzekering: dit is een constructie all-risk verzekering voor de ontwikkel en bouw fase van een project en kan, al naar gelang de afspraken, zaken dekken zoals ontwerp en constructie fouten, en schade aan het project ('het werk') die door (onder-)aannemers veroorzaakt is.
- OAR-verzekering: dit is een all-risk verzekering voor de operationele fase van het windpark die, weer al naar gelang de afspraken, schade aan het wind park kan dekken zoals veroorzaakt door natuurverschijnselen, operationele fouten of schade van buitenaf (door derden). Deze verzekeringen kunnen naast directe schade ook de schade door verlies van omzet/winst dekken als er een zogenaamde Business Interruption aanvulling is afgesproken.

Naast de windpark exploitant kan ook de medegebruiker een CAR of OAR afsluiten voor zijn eigen project. Daarmee kan de medegebruiker de schade aan zijn eigen project afdekken, maar niet de schade die door de constructie of door de gebruikte schepen aan derden (het windpark) toe gebracht wordt. CAR en OAR verzekeringen dekken niet de schade aan derden.

2.2.1 Meeverzekeren op een CAR of OAR

Als een partij een CAR of OAR heeft afgesloten op een project dan bestaat de mogelijkheid om een (onder-)aannemer (of medegebruiker die onderdeel is van het project) mee te verzekeren op deze polis als “Co-insured”. Hiervoor dient deze (onder-) aannemer of medegebruiker wel aangemeld te worden. Afhankelijk van de polis kunnen hier extra premies voor gevraagd worden.

2.2.2 Eigen risico

Aangezien bij schade aan een windturbine of kabel de kosten van herstel, inclusief het verlies van omzet/winst, snel in de miljoenen euro's kan lopen zijn de te verzekeren waarden hoog en worden er vaak aanzienlijk hoge eigen risico's afgesproken. Deze zijn gauw in de orde van meerdere miljoenen Euro's.

2.2.3 Verlagen van het eigen risico

Het verlagen van het eigen risico kan vanuit twee kanten aangevlogen worden. Voor de partij die de CAR of OAR heeft afgesloten kan een verlaagd eigen risico ingekocht worden, ook voor een deel van de activiteiten op een project als dat wenselijk is. Let wel, het volledige eigen risico tot nul verlagen is niet mogelijk, er zal altijd een aanzienlijk rest eigen risico blijven.

Voor een derde partij (bijvoorbeeld een (onder-)aannemer of medegebruiker) die de aansprakelijkheid heeft genomen voor het eigen risico van zijn opdrachtgever is het veel moeilijker, zo niet vrijwel

onmogelijk, om dit risico te (her-)verzekeren. Dat dit zo moeizaam is ligt aan een aantal factoren. Zo zijn er maar een beperkt aantal partijen die dit soort risico's afdekken, de kosten zijn aanzienlijk, en als de aanvrager een kleine partij is dan is er over het algemeen helemaal geen interesse bij verzekeraars om hier voor een dekking af te geven.

2.3 Wederzijdse vrijwaringsovereenkomst

Als meerdere partijen op een project locatie bij elkaar in de buurt werken, kan het zijn dat er geen directe contractuele relaties tussen de partijen bestaat, maar dat het wel mogelijk is dat er schades ontstaan waar deze partijen bij betrokken zijn. In die omstandigheden zal iedere partij zijn eigen verzekering moeten afsluiten voor alle project risico's.

Om verzekeringen makkelijker te kunnen afsluiten en de kosten zo laag mogelijk te houden voor alle betrokken partijen kan er bijvoorbeeld afgesproken worden dat iedereen alleen zijn eigen schades verzekert, ongeacht hoe die ontstaan is. Dit kan vorm gegeven worden in een wederzijdse vrijwaringsovereenkomst (MIA – mutual indemnity agreement)⁵. Op deze manier wordt voorkomen dat risico's dubbel verzekerd worden door meerdere partijen, wat een kostenbesparing oplevert voor alle betrokken partijen.

Een voorbeeld hiervan is de MIA voor de Nederlandse olie- en gasindustrie die wordt beheerd door de Element NL onder het label NOGEPA⁶ MIA. Er zijn op dit moment ruim 800 bedrijven die de wederzijdse vrijwaring hebben getekend. Deze overeenkomst wordt ondersteund door zowel Element NL als de IRO.

Een MIA kan gelden binnen de grenzen van een windpark, inclusief op de installaties die hier binnen staan, en afspraken betreffen over materiële schade alsook persoonlijk letsel en overlijden. De basis van een MIA is het zgn. "knock-for-knock" principe waarbij schades die worden veroorzaakt door betrokken partijen niet onderling verhaald worden.

---

⁵ Het doel van een MIA is om duidelijkheid te scheppen over aansprakelijkheid tussen de operators onderling, met hun onderaannemers en tussen onderaannemers die op eenzelfde locatie werkzaam zijn. Zo wordt er voorkomen dat er overlappende verzekeringen worden afgesloten om identieke risico's te dekken voor personeel, installaties of ander materieel. Ieder bedrijf hoeft zich slechts te verzekeren voor de eigen schade die het zou kunnen oplopen.

⁶ NOGEPA is veranderd van naam en heet nu Element NL. De naam NOGEPA is nog steeds verbonden aan de MIA (Ref. [14])

3 RELATIE MEDEGEBRUIKER – WINDPARK EXPLOITANT

Onder de projecten voor medegebruik van de ruimte in windparken op zee komen twee situaties voor die elk hun specifieke contractuele eigenschappen hebben. Enerzijds zijn er bedrijven die gevraagd zijn door de windparkeigenaar om een medegebruik toepassing te leveren in hun windpark. Anderzijds zijn er bedrijven die op basis van een zelf aangevraagde vergunning als medegebruiker in een windpark terecht komen.

Het grote verschil tussen deze twee relaties is dat er in de eerste situatie er een contractuele relatie is tussen de medegebruiker en de windpark exploitant, en in de tweede situatie niet. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de specifieke aspecten van deze twee relatievormen en de uitwerking op hoe schades verzekerd kunnen worden.

3.1 Medegebruik als onderdeel van een windpark project

Momenteel komt medegebruik als onderdeel van een windpark project voor bij de meest recente uitgiftes van vergunningen voor de bouw en exploitatie van windparken op zee. Bij een aantal recente tenders voor windparken op zee is de verplichting opgenomen voor het meenemen van alternatieve energie opwekking zoals zonne-energie of waterstofproductie. Hiervoor kunnen windparkexploitanten partijen uitnodigen om deel te nemen aan hun projectvoorstel.

De rijksoverheid stimuleert deze innovaties door in de tenderuitvraag ook punten toe te kennen aan innovatie en onderzoek. Voor de windparken Hollandse Kust (noord) en Hollandse Kust (west) heeft dit geresulteerd in medegebruik activiteiten die op uitnodiging van de windparkexploitant plaatsvinden. De verwachting is dat deze vorm van medegebruik vaker in toekomstige windparken op zee zal plaatsvinden.

Deze vorm van medegebruik vindt plaats in nauwe samenwerking met de windparkexploitant, echter ze is geen onderdeel van de vergunning die het windpark heeft gekregen. Net als bij 'gewoon' medegebruik (zie hieronder) moet er meestal een aparte waterwetvergunning worden aangevraagd.

3.1.1 Contractuele relatie

Omdat de (toekomstige) medegebruiker wordt gevraagd door de windparkexploitant, zal deze over het algemeen een contract voorleggen aan de medegebruiker. Hierin kunnen contractuele condities opgenomen zijn waarbij gedacht kan worden aan:

- Onderlinge aansprakelijkheid en vrijwaringen
- Eisen aan de hoogte van de te verzekeren bedragen
- Verleggen van het eigen risico voor schades veroorzaakt door de medegebruiker die door de OAR van de windpark exploitant gedekt zijn
- Overige operationele eisen en voorwaarden vanuit de windpark exploitant zoals over veiligheidsstandaarden, scheepsbewegingen, meldingen, incident opvolging.

3.1.2 Verzekeringen

De meeste windpark exploitanten hebben zogenaamde “All-risk” verzekeringen afgesloten. Hier zijn twee mogelijkheden voor de windparkexploitant: een CAR verzekering tijdens de bouw van een windpark op zee en een OAR verzekering voor wanneer het windpark operationeel is.

Het is mogelijk om de medegebruiker mee te verzekeren op een CAR of OAR polis, echter het eigen risico in geval van schade blijft bestaan.

3.2 Medegebruik als los initiatief

De ruimte binnen een windpark is toegankelijk voor medegebruik. In Programma Noordzee 2022-2027 is aangegeven dat medegebruik is toegestaan voor aquacultuur, andere vormen van hernieuwbare energie, natuurontwikkeling en passieve visserij.

Momenteel zijn voor windgebieden Borssele (ref. [7]) en Hollandse Kust (zuid) (ref. [12]) als eerste gebiedspaspoorten opgesteld. Een gebiedspaspoort beschrijft welke vorm van medegebruik op welke locatie binnen het windpark de voorkeur geniet.

Met uitzondering van passieve visserij dient, net als bij medegebruik als onderdeel van het windparkproject zoals beschreven in de voorgaande sectie, voor medegebruik initiatieven minimaal een waterwetvergunning aangevraagd te worden. Daarbij dient het gebiedspaspoort als richtinggevend voor de ruimtelijke inrichting. Passieve visserij valt, net als alle visserij, onder het Europees Gemeenschappelijk Visserij Beleid (GVB).

3.2.1 Contractuele relatie

Doordat de vergunning wordt verleend door de overheid, en de windparkexploitant daarbij geen partij is, bestaat er geen contractuele relatie tussen de windparkexploitant en de medegebruiker. Hierdoor valt de activiteit van de medegebruiker terug op de bepalingen in de vergunning en het zeerecht (Ref. [8] en hoofdstuk 2).

3.2.2 Verzekeringen

Veel van de constructies die door de medegebruikers in een windpark geïnstalleerd gaan worden zullen als schip gezien gaan worden. Zoals in paragraaf 2.1 beschreven kunnen deze constructies verzekerd worden op basis van een normale P&I en H&M verzekering voor schepen. Omdat er geen contractuele relatie is met de windparkexploitant, zijn de wettelijke beperkingen van aansprakelijkheid voor maritieme vorderingen van toepassing.

Over aansprakelijkheid van een medegebruiker ten aanzien van schade staat in het Programma Noordzee 2022 – 2027 (Ref. [4]) opgenomen dat een medegebruiker een goede aansprakelijkheidsverzekering moet hebben die voldoende dekking biedt⁷. De definitie van het begrip ‘voldoende’ staat open voor interpretatie.

Ondanks dat deze P&I en H&M verzekeringen niet de dekking geven die windparkexploitanten zoeken voor directe en indirecte schade (vaak minimaal de dekking voor het eigen risico onder de CAR of OAR van het windpark) zijn deze voldoende voor een schip.

---

⁷ Ref. [4] vermeldt op pagina 134 onder “Toetsingscriteria - Veiligheid en aansprakelijkheid”: “Een initiatiefnemer voor een medegebruik activiteit moet rekening houden met kosten die voortvloeien uit eventuele schade aan een turbine en/of de infield-kabels, die door de medegebruik activiteit dan wel het daarvoor gebruikte vaartuig kan ontstaan. De initiatiefnemer moet een goede aansprakelijkheidsverzekering hebben die voldoende dekking biedt voor schade die kan voortvloeien uit de vergunde medegebruik activiteit binnen een windpark.”

4 RESULTATEN INTERVIEWS

In dit hoofdstuk worden de gevoerde interviews kort samengevat en in hoofdlijnen gepresenteerd.

4.1 Medegebruikers

Alle vier geïnterviewde (toekomstige) medegebruikers waren bezig met het organiseren van de verzekering voor toekomstige projecten in windparken op zee. Van de vier partijen waren er drie die uitgekomen zijn op een verzekeringspakket voor de scheepvaart in de vorm van een P&I en een H&M dekking.

Eén partij is op een combinatie van een projectverzekering met de standaard bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering uitgekomen, omdat hun toepassing vooralsnog niet als schip gezien wordt.

Door de medegebruikers genoemde verzekeringsmakelaars zijn in willekeurige volgorde: Aon, Intramar, Anchor, Willis Tower Watson. Deze verzekeringsmakelaars zijn allemaal ervaren in het verzekeren van schepen en hebben wisselende ervaringen in offshore projecten. Een van de medegebruikers was overgestapt van de verzekeringspoot van hun huisbankier naar een verzekeringsmakelaar gespecialiseerd in maritieme verzekeringen.

Specifieke opmerkingen die gemaakt zijn tijdens de interviews waren:

- Bij sommige verzekeringsmakelaars was er veel tijd nodig om het project uit te leggen, wat er precies gebeurt, en wat de risico's zijn.
- Omdat het geen standaard operaties zijn bestaat het risico dat niet alle risico's goed in beeld gebracht zijn. Dit brengt het risico met zich mee dat de details in de polis niet duidelijk genoeg beschreven zijn. Hierdoor kunnen er bij het indienen van een claim grijze gebieden blijken te zijn in de dekking. Op dat moment kan een verzekeraar star worden en geen uitbetaling willen doen.

Deze twee concrete voorbeelden geven aan dat een goede uitleg van het project, hoe er gewerkt gaat worden, en een volledig beeld van de risico's, essentieel is om tot een goede verzekeringsdekking te komen.

4.2 Windparkexploitanten

Er zijn twee windparkexploitanten geïnterviewd. Bij een exploitant was de medegebruiker onderdeel van het project, terwijl de tweede exploitant te maken had met derde partijen die activiteiten in het windpark ontplooiden.

Opmerkingen die gemaakt werden:

- Voor beide situaties gaven de exploitanten aan dat het wenselijk is dat er afspraken worden gemaakt met de medegebruikers. Het is belangrijk om goede afspraken te kunnen maken over verwachtingen met betrekking tot vaar- en persoonsbewegingen, veiligheidsstandaarden en noodprocedures in de windparken.
- De exploitanten zien liefst dat schade aan hun windpark gedekt is, ten minste voor het eigen risico dat men heeft.
- Waar het medegebruik als losse initiatieven betreft zoekt men naar mogelijkheden om (in ieder geval met betrekking tot het eerste punt hierboven) iets via de waterwetvergunning te kunnen regelen.

4.3 Verzekeringsmakelaars

Er zijn twee verzekeringsmakelaars geïnterviewd. Deze interviews gaven een goed beeld van het verzekeren van projecten op zee. Deze informatie is verwerkt in hoofdstuk 2.

Vanuit de verzekeringsmakelaars werd aangegeven dat het hebben van een contractuele relatie tussen de medegebruiker en het windpark wenselijk is, ook voor losse initiatieven. Daarin zouden dan ook wederzijdse vrijwaringen opgenomen kunnen worden vergelijkbaar met die van de NOGEPA MIA die in de olie en gas industrie gebruikt wordt.

4.4 Overige waarnemingen

Op basis van de interviews is er een redelijk gedetailleerd inzicht ontstaan in hoe er op verschillende wijze toegewerkt wordt naar de verzekering van projecten voor medegebruik binnen windparken op zee.

De eerste waarneming is dat het uitwerken van verzekeringsproducten complex is en dat verschillende partijen daarbij nog zoekende zijn. Omdat er nog weinig ervaring is met het verzekeren van medegebruik projecten in windparken op zee, bestaat het risico dat verzekeringsoplossingen die nu gevonden worden mogelijk niet altijd de gewenste dekking geven als er in toekomst zich een incident voordoet.

Daarnaast is tijdens de interviews duidelijk naar boven gekomen dat de verzekeringsbehoefte wezenlijk anders is voor een windpark exploitant dan voor de medegebruiker. Dit is mede ingegeven doordat de (toekomstige) medegebruiker veelal een start-up of een organisatie is met beperkte middelen, terwijl de windpark exploitant over het algemeen een multinational of een grote onderneming is.

De windparkexploitant gaat daarbij voor het afdekken van alle risico's. Zij hebben daarnaast over het algemeen kennis in huis met betrekking tot risicomanagement en verzekeren, terwijl een relatief kleine medegebruikinitiatiefnemer niet over diezelfde in-huis kennis beschikt.

Daarboven zijn de projecten rond medegebruik die op dit moment opgestart worden vaak in een experimentele fase waarbij de financiële haalbaarheid nog niet altijd is aangetoond, waardoor weer de financiële middelen beperkt zijn. Hoge verzekeringspremies en eigen risico's zijn potentieel een beperkende factor voor het verkrijgen van een gezonde business case voor deze nieuwe activiteiten.

5 SUGGESTIES VOOR VERBETERING VERZEKERBAARHEID

Aan het einde van de interviews is er ruimte geboden voor suggestie ter verbetering van de verzekerings situatie. Hierbij zijn drie concrete suggesties opgetekend:

- 1) Het creëren van een stappenplan en sjabloon voor een overeenkomst tussen de medegebruikinitiatiefnemer en de windparkexploitant.
- 2) Het faciliteren van de dekking van onverzekerde rest risico's.
- 3) Het opzetten van een wederzijdse vrijwaringsovereenkomst en bijbehorend MIA schema.

In de volgende paragrafen worden deze drie suggesties toegelicht. Op het eind van dit hoofdstuk worden de drie suggesties bijeen gebracht om tot een advies voor een mogelijke oplossingsrichting te komen.

5.1 Overeenkomst voor medegebruik

Afhankelijk van de partij waarmee gesproken is worden er wel of geen afspraken gemaakt tussen de windparkexploitant en de medegebruiker. Gezien de verwachting dat er steeds meer vormen van medegebruik in windparken gaan komen wordt het coördineren en afstemmen van vaar- en persoonsbewegingen, veiligheidsstandaarden en noodprocedures steeds belangrijker.

Het zou wenselijk zijn dat er een stappenplan gevolgd kan worden door (toekomstig) medegebruikers om tot een goede inpassing te komen van hun activiteit in een windpark op zee. Dit geldt niet alleen voor de benodigde verzekeringen, maar net zo goed over operationele afspraken tussen de windpark exploitant en de medegebruiker. Een goed instrument om deze afspraken vast te leggen zou een overeenkomst voor medegebruik kunnen zijn. Voordeel hiervan is ook dat deze overeenkomst ook een contractuele relatie creëert tussen een medegebruiker en de windparkexploitant waardoor er meer mogelijkheden ontstaan om verzekeringen af te sluiten.

De eerste suggestie is dan ook om tot een stappenplan en een sjabloon te komen voor een overeenkomst voor medegebruik, een co-user agreement, waarin een aantal standaard zaken op een gebalanceerde manier beschreven wordt. Met 'gebalanceerd' wordt bedoeld een manier die voor beide partijen reëel en uitvoerbaar is.

Dit stappenplan en bijbehorende sjabloon voor een overeenkomst kan dan gebruikt worden voor alle vormen van medegebruik waardoor (toekomstige) medegebruikers sneller tot een goed inzicht kunnen komen in alle zaken die geregeld zou moeten worden tussen een medegebruiker en een windpark exploitant.

Omdat er vanuit verschillende perspectieven gewerkt wordt is het wenselijk dat windparkexploitanten en de medegebruikers gezamenlijk nadenken over hoe een stappenplan en sjabloon voor een co-user agreement er uit zouden moeten komen te zien.

5.2 Dekking van rest risico's

Momenteel is er een groot verschil tussen de maximale aansprakelijkheid voor schepen en het eigen risico dat een windparkexploitant heeft in geval van schade. Dit verschil tussen de beperkte dekking van schades die voor kleine schepen geldt en het eigen risico van de windparkexploitanten kan indicatief oplopen tot meerdere miljoenen. Windparkexploitanten zien graag dat het hele eigen risico van de CAR of OAR die door hun is afgesloten door de medegebruiker wordt vergoed in geval van schade.

De gemiddelde medegebruiker is over het algemeen een kleine start-up of organisatie met beperkte middelen. Indien de premie voor deze extra aansprakelijkheid, mocht deze überhaupt verzekeraar

zijn, door de medegebruiker zelf moet worden opgebracht kan hierdoor de ontwikkeling van medegebruik geremd worden.

We hebben ook gezien dat er voor medegebruikers met losse initiatieven die als schip worden verzekerd geen reden is iets met dit verschil te doen, ondanks dat een windparkexploitant dan een (financieel) risico loopt waar deze niet op zit te wachten.

Dit brengt ons bij de tweede suggestie. Het zou medegebruikinitiatiefnemers en windparkexploitanten helpen als voor dit rest risico op een of andere manier een faciliteit gecreëerd kan worden. Hier kunnen de overheid en de windparkexploitanten mogelijk een leidende rol spelen.

5.3 Wederzijdse vrijwaringsovereenkomst

De derde suggestie is het afspreken van een wederzijdse vrijwaringsovereenkomst of MIA naar het voorbeeld van de NOGEPA MIA. Als alle partijen de MIA ondertekend hebben kan dit het afsluiten van verzekeringen makkelijker maken en de kosten zo laag mogelijk houden.

Een MIA is interessant zodra activiteiten van verschillende partijen (medegebruiker en windparkexploitant of meerdere medegebruikers onderling) dicht bij elkaar, of op elkaars projectlocaties plaatsvinden. Denk bijvoorbeeld wanneer er door een medegebruiker energie wordt opgewekt en er een aansluiting is op een windturbine of transformator platform.

Voor een MIA is het van belang dat de verschillende medegebruikers die in een windpark actief zijn een contractuele relatie hebben met de windpark exploitant. Door een co-user agreement zou deze relatie kunnen creëren. De MIA kan dan als onderdeel van deze co-user agreement opgenomen worden.

Ook voor het opzetten van een MIA is het wenselijk dat windparkexploitanten met de medegebruikers, en ondersteund door verzekeringsmakelaars, gezamenlijk nadenken over hoe deze MIA er uit zouden moeten komen te zien.

5.4 Advies oplossingsrichting

Om de ontwikkeling van medegebruikinitiatieven te stimuleren is het wenselijk dat er als eerste een oplossing gevonden wordt voor het rest risico dat bij de windparkexploitant blijft liggen. Een mogelijke oplossing ligt bij het verlagen van het eigen risico door de windparkexploitant voor activiteiten gerelateerd aan medegebruik in het windpark.

De vraag van de windparkexploitanten zal zijn wie de kosten van deze verlaging gaat dragen. In toekomstige tenders voor de bouw en exploitatie van een windparken zou hier iets over opgenomen kunnen worden. Voor de huidige windparken zou de overheid kunnen overwegen of zij hier een faciliterende rol in zou kunnen spelen in ruil voor het door de medegebruikers aangaan van een overeenkomst voor medegebruik (co-user agreement) met de windparkexploitant.

Dit laatste ligt in lijn met de wens die windparkexploitanten hebben geuit om meer afspraken op te nemen in de vergunning die verleend wordt. Dit zal echter vanuit de medegebruikers mogelijkserwijs op weerstand stuiten.

De oplossingsrichting ligt mogelijk in de combinatie van de drie suggesties die gedaan zijn (co-user agreement, dekking rest risico's en de MIA). Als er een door de industrie (windparkexploitanten en medegebruikers) gedragen sjabloon is voor de co-users agreement waar een MIA een onderdeel van vormt, en er is door de windparkexploitanten (eventueel met hulp van de overheid) een oplossing gevonden voor de dekking van de rest risico's die bij de windparkexploitant liggen, dan is het middels het in de vergunningen op nemen van de noodzaak om een co-users agreement te hebben een oplossing waar alle partijen achter zouden moeten kunnen staan.

BIJLAGE A – Referenties en gebruikte bronnen

Ref.	Titel	Document Referentie
[1]	Waterwet: https://wetten.overheid.nl/BWBR0025458	Geraadpleegd op 23-10-2023
[2]	Waterbesluit: https://wetten.overheid.nl/BWBR0026872	Geraadpleegd op 23-10-2023
[3]	Waterregeling: https://wetten.overheid.nl/BWBR0026845	Geraadpleegd op 23-10-2023
[4]	Programma Noordzee 2022 – 2027	Maart 2022
[5]	Bekendmaking houdende een verbod zich te bevinden binnen de veiligheidszones van windenergiegebied Borssele in de Noordzee	Staatscourant 2021 nr. 13511 17 maart 2021
[6]	Gedragscode voor veilig varen door windparken	RWS publicatie februari 2018 zd0218zb008
[7]	Handreiking gebiedspaspoort Borssele	Min BZK 10 december 2020
[8]	Beschikking Pilot mossel­farm OOS in windpark Borssele (voorbeeld)	RWS-2022/4783
[9]	Burgerlijk Wetboek Boek 8: https://wetten.overheid.nl/BWBR0005034	Geraadpleegd op 23-10-2023
[11]	Verdrag inzake beperking van aansprakelijkheid voor maritieme vorderingen, 1976 - Inclusief (a) protocol van 1996 tot wijziging, en (b) aanpassing in 2012 (LLMC '76 / Protocol 1996)	Tractatenblad 1980 Nr. 23 / (a) 1997 Nr. 300 / (b) 2013 Nr. 31
[12]	Handreiking gebiedspaspoort windenergiegebied Hollandse kust (zuid)	Min BZK 31 oktober 2023
[13]	Noordzeeloket: functies en gebruik windenergie op zee: https://www.noordzeeloket.nl/functies-gebruik/windenergie/	Geraadpleegd op 21-11-2023
[14]	NOGEP­A Mutual Indemnity Agreement: https://www.nogepa.nl/downloads/agreements	Geraadpleegd op 21-11-2023

BIJLAGE B – Onderwerpen interviews belanghebbende partijen

De volgende onderwerpen zijn behandeld in de interviews met medegebruikers en windparkexploitanten:

- a. Hoe een verzekering voor medegebruik tot stand komt
- b. Partijen die hierbij betrokken
- c. Verzekeringsvorm die gekozen is
- d. Oordeel over het verzekeringspakket (dekkingen, premies, eigen risico)
- e. Oordeel over traject om tot een verzekeringspakket te komen (tijdspad, ervaringen)
- f. Overleg/onderhandelingen tussen medegebruiker en windpark exploitant
- g. Suggesties voor verbeteringen

De interviews met verzekeringsmakelaars beperkten zich tot onderwerpen a, b, c en g.

De interviews zijn gehouden in de periode tussen eind augustus en begin november 2023.